פת למאי ניחוש לה בו'. בקונטרס נמי גרס האי עד מילתיה דשמואל ונראה טעמא משום דלמה יקשה זה על פת יותר מן האחרים מיהו אין בשביל כך להגיה הספרים: **רמ"ח** מה"ג אינם ניקחים **אלא** מן המומחה. ותע"ג דקא משיב מנב הוצרך למשוב גבינה לפי שאין טעם איסורן שוה שחלב אסור משום עירוב חלב טמא אבל טעם גבינה הוא משום גילוי כדפרי' לעיל (דף לה.) מיהו לרבי ירמיה דמפרש לעיל (שם) טעם גבינה משום לתלומי חלב טמא לפרש"י קשה לרבי יהודה למה הוצרך לשנות כאן גבינה ובתוספתא קא חשיב בזאת הבריתא במקום חלב חתיכת דג שאין בה סימן: **תנינא** להא דת"ר. תימה דהא תני במתני' וישראל רואהו משמע הא לא חזי ליה כל שעתא אסור וי"ל דרואהו לאו דוקא אלא ר"ל יכול לראותו: **אי** דליכא דבר טמא בעדרו פשיטא. דסיון דיוסב בלב עדרו וליכא למיחש לגילוי כיון שכל שעה הוא תופסו בידו מ"מ ליכא למיחש למידי מיהו היכא דיש לחוש לגילוי אסור כדפרישית לעיל(ה) דמסקנת לא מהני מידי היכא דטרקי' כדאמרי' בהגוזל בתרא (ב"ק דף קטו:) **התם** קא בעי ליה למשקה. ות"מ ודקאמר לה מאי קאמר פשיטא דבולר לגת תנן וי"ל דס"ד דמקשה דה"ה בולר לאכילה והא דנקט לגת לרבותא (דב"ה) [דהלל] דאפילו הכי לא הוכשר: כאן

אסורין בחותם אחד [א]חילתית מוריים פת גבינה מותרין בחותם אחד [ב] פת למאי ניחוש לה אי משום איחלופי קרירא בחמימא מידע ידיע דחיטי בדשערי נמי מידע ידיע אי כי הדדי כיון דאיכא חותם אחד לא טרח ומזייף ורב מ"ש גבינה דלא טרח ומזייף חלב נמי לא טרח ומזייף אמר רב כהנא [ג]אפיק חלב ועייל חתיכת דג שאין בה סימן היינו בשר תרי גווני בשר ושמואל אומר בי"ת אסור בחותם אחד מח"ג מותר בחותם אחד בשר יין תכלת אסורין בחותם אחד מוריים חילתית גבינה מותרין בחותם אחד לשמואל חתיכת דג שאין בה סימן היינו בשר תרי גווני בשר לא אמרינן ת"ר [ד]אין לוקחין ימ"ח מח"ג בסוריא לא יין ולא מוריים ולא חלב ולא מלח סלקונדרית ולא חילתית ולא גבינה [ה]אלא מן המומחה וכולן [ו]אם נתארח אצל בעל הבית מותר מסייע ליה לרבי יהושע בן לוי דא"ר יהושע בן לוי [ז]שגר לו בעל הבית לביתו מותר מ"ט בעל הבית [ח]לא שביק היתירא ואכל איסורא וכי משגר ליה ממאי דאכיל משדר ליה: ומלח סלקונדרית: מאי מלח סלקונדרית אמר רב יהודה אמר שמואל מלח שכל סלקונדרי רומי אוכלין אותה תנו רבנן [ט]מלח סלקונדרית שחורה אסורה לבנה מותרת דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר לבנה אסורה שחורה מותרת רבי יהודה בן גמליאל משום רבי חנינא בן גמליאל אומר זו וזו אסורה אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן לדברי האומר לבנה אסורה קירבי דגים לבנים טמאים מעורבין בה לדברי האומר שחורה אסורה קירבי דגים שחורים טמאים מעורבין בה לדברי האומר זו וזו אסורה זה וזה מעורבין בה אמר רבי אבהו משום רבי חנינא בן גמליאל זקן אחד היה בשכונתנו שהיה מחליק פניה בשומן חזיר: הרי אלו אסורים: למעוטי מאי [י]לחזקיה למעוטי בידוע לרבי יוחנן למעוטי מוריים וגבינת בית אונייקי וסתמא כר"מ: **מתני'** ואלו מותרין באכילה [יא]חלב שחלבו עובד כוכבים וישראל רואהו [יב]והדבש [יג]והדבדבניות אע"פ שמנטפין אין בהן משום הכשר משקה [יד]וכבשין שאין דרכן לתת לתוכן יין וחומץ [טו]וטרית שאינה טרופה [טז]וציר שיש בה דגה [יז]ועלה של חילתית [יח]וזיתי גלוסקאות המגולגלין ר' יוסי אומר השלחין אסורין [יט]החגבים הבאים מן הסלולה אסורין מן [כ]ההפתק מותרין וכן [כא]לתרומה: **גמ'** תנינא להא דת"ר [כב]יושב ישראל בצד עדרו של עובד כוכבים ועובד כוכבים חולב לו ומביא לו ואינו חושש היכי דמי אי דליכא דבר טמא בעדרו פשיטא ואי דאיכא דבר טמא בעדרו אמאי לעולם דאיכא דבר טמא [כג]וכי קאי חזי ליה וכי יתיב לא חזי ליה מהו דתימא כיון דיתיב לא חזי ליה ניחוש דלמא מייתי ומערב ביה קמ"ל כיון דכי קאי חזי ליה אירתותי מירתת ולא מיערב ביה: והדבש: דבש [כד]למאי ניחוש לה אי משום איערובי מיסרא סרי אי משום בישולי עובדי כוכבים נאכל כמו שהוא חי אי משום גיעולי עובדי כוכבים [כה]נותן טעם לפגם הוא ומותר: והדבדבניות אף על פי שמנטפות אין בהן משום הכשר משקה: ורמינהי [כו]הבוצר לגת שמאי אומר [כז]הוכשר הלל אומר לא הוכשר ואודי ליה הלל לשמאי התם קא בעי ליה למשקה הכא לא קא בעי ליה למשקה: וטרית שאינה טרופה: [כח]תנו רבנן איזו היא טרית שאינה טרופה [כט]כל שראש ושדרה ניכר ואיזו ציר שיש בה דגה [ל]כל שכילבית אחת או שתי כילביות שוטטות חדיס ואין להן חוט השדרה: **כילבית**. גדילה מאיליה בציר דגים טהורים ואם יש שם ציר (ד) דגים טמא אין כילבית גדילה בו: שוטטות

אסורין בחותם אחד. לשגר ביד עובד כוכבים דכשר ותכלת דמיהן יקרים טרח ומזייף להחליפם ועל היין לנסכו. ולחלב פריך לקמן: **חילתית.** להחליף זה בזה פורתא הוא דמהני ולא טרח ומזייף: **פת למאי ניחוש לה** כלל לא גרסינן [הכא] במלתיה דשמואל גרסינן לה (והכי) [והכא] גרסינן **מאי שנא גבינה בו: איחלופי דג.** דמיהן יקרים ומזייף: **שמואל בו'.** שמואל לא פליג אדרב אלא קסבר לא ליף לאתנויי סימנא למיתני אחתיכת דג לאיסור ועל הפת להתיר כדמפרש ואזיל: **ושמואל.** אמר לך חתיכת דג היינו בשר וכיון דבשר אשמועינן הרי דגים בכלל: **ופת למאי ניחוש לה.** דיתיב לה סימנא להתיר ולמיתני חמפ"ג: **אי משום איחלופי בו'.** מאי איכא למיחש: (ב) **כי הדדי.** שמא יש עמו הדומה לו פשיטא לן כיון דאיכא חותם לא טרח ומזייף במדי דלית ליה רווחא: ה"ג **ושמואל חתיכת דג היינו בשר ותרי גווני בשר לא אמרינן פת למאי ניחוש לה בו': אין לוקחין ימ"ח מח"ג בו'.** שחנווניס שבסוריא חשידי דלא קפדי אלפני עור לא תתן מכשול(ג) ומזבני לישראל דבריס שלקחו מן העובד כוכבים מיהו אינהו גופייהו לא אכלי איסורא הלכך אם נתארח אצלו מותר לאכול עמו: **שגר לו.** במתנה: **סלקונדרי רומי.** נחתומין שברומי: **אוכלין אותה.** ואסור משום שמערבין בה קירבי דגים טמאים וחתיכות גדולות עושין ממנה: **זקן אחד.** עובד כוכבים היה: **למעוטי בידוע.** גבי כבשין שדרכן לתת לתוכן יין וחומץ ואם בידוע שנתן יין שם אסורין אפילו בהנאה: **למעוטי מוריים.** דאסור אפי' בהנאה והך סתמא ר"מ היא: **מתני' והדבדבניות.** אשכולות של ענבים: **שאינה טרופה.** שיכרין חתיכות דגים: **עלה של חילתית.** דהא לא מפסקו לה בסכינא: **וזיתי גלוסקאות המגולגלין.** זיתים הכנוסין בכלי עגול ומתחממין ונעצרין מאליהן כעין גלוסקא. מגולגלין כמו(ד) מגולגלת(ה) שנתחממו ונרפו מחמת שמנן ובלע"ז מול"ש. ובגמ' (דף מ:) פריך פשיטא למאי ניחוש לה: **שלחין אסורין.** חזיתים קמהדר. ובגמרא (דף מ:) מפרש לה: **מן הסלולה.** הנמכרין בכל לפני החנוי אסורין. ובגמרא [שם] מפרש מפני שמזלף עליהן יין: **מן הפפק.** מקוס כיוסן של חגבים מלוחין: **מותרין.** דאין מזלף עליהן עד שנותנו לפניו למכור: **וכן לתרומה.** מפרש בגמ' [שם]: **גמ' יושב ישראל.** ואפילו אין רואהו: **איערובי.** שמא עירב בו יין: **הכולר לגת.** לדרכן בגת ולעשות מהן יין: **הוכשר.** לענין טומאה במשקה המזלף הואיל ולכך הן עומדין ניחא ליה במאי דנפיק מיניהו. והדבדבניות עצמן הן לאכילה: **כל שראש ושדרה** (ג) **ניכרין.** של כל דג ודג שהדגים ניכרין בראשן בין טמא לטהור שהטמאים רחשיהן

מסורת הש"ס

ה) [תוס' סד"ה ע"ש], ו) [עיין לו: תמוה כו. חולין ד.]. ז) [תוס' ד"ה ר"יו], ד) [לעיל לח:], ח) [פי' אולר העשוי לסמוכה. עיין ערך הפפק ג'], ט) [תוספתא פ"ה], י) [לעיל לו. וש"נ], יא) שבת עו. ת. חולין לו:, יב) [תוס' ד"ה ה"ו], יג) כ"ה בדפוס פיזרו, יד) [ויקרא יטו], טו) בס"א נוסף: ביצה, טז) [עיין חולין מא.].

הגהות הב"ח

(א) גמ' פת גבינה מותרין בחותם אחד מאי שנא גבינה דלא טרח ומזייף וכו' ותרי גווני בשר לא אמרינן פת למאי ניחוש לה אי משום יכו' לא טרח ומזייף ת"ר אין לוקחין ימ"ח: (ב) רש"י ד"ה אי כי הדדי: (ג) ר"ה כל שראש ושדרה של כל דג ודג ניכרין שהדגים: (ד) ד"ה חילבית וכו' ציר דג טמא: (ה) תוס' ד"ה אי דליכא וכו' כדפרישית לעיל. נ"ב נדף לה בד"ה משום ניקור:

לעזי רש"י

מול"ש. רכים (מרוכבים מרוב שרייה בשמנם).

מוסף רש"י

הבוצר לגת. הבולר ענבים לדרכן בגת, דאילו הבולר לעיקוקין משקה היוצא מהם אין מכשירים דלא ניחא ליה (שבת טו.). שמאי אומר הוכשר. בין המלף מהן על גביהן ואע"ג דאזיל לאיבוד לתרן שמותת מן הסליס, נזרה שמא יבלענו בקופות מוזפפות (שם). דאע"ג דלא ניחא ליה במשקה היינא מהם דהא לאיבוד אזיל נזרינן לה כו' (חולין לו.).

רבינו חננאל

אבל חלב מותר בחותם אחד. בשר יין תכלת סימן חב"ת אסורים בחותם אחד חלתית מוריים פת גבינה סימן חמפ"ג מותרים בחותם אחד. ושמואל אמר בשר יין תכלת אסורים בחותם אחד. אבל מוריים חלתית גבינה מותרים בחותם אחד. וקי"ל כרב: ת"ר אין לוקחין בסוריא יין ולא מוריים ולא חתיכה שאין בה סימן ולא מלח סלקונדית בין שחורה בין לבנה ולא גבינה אלא מן המומחה סימן ימ"ח מח"ג וכולן אם נתארח אצל בעה"ב מותר דלא שביק בעה"ב היתרא ואכיל איסורא וכד' יהושע בן לוי דאמר שגר לו בעה"ב בביתו מותר דבעה"ב ממאי דאכיל משדר ליה ולא שביק היתרא ואכיל איסורא. מלח סלקונדית אסיקנא לדברי האוסר שחורה ולבנה. סבר קרבי דגים שחורים וקרבי דגים לבנים טמאים מעורבין בה. ואמר ר' אבהו משום דר' חנניה בן גמליאל זקן היה בשכונתנו והיה מחליק פניה בשומן חזיר. עוד שנינו בסיפא דמתני' הרי אלו אסורין ואין איסורן איסור הנאה. למעוטי מאי. לחזקיה למעוטי בידוע. כלומר אם נודע דודאי נתן בכבשין יין או חומץ אסורין אפי' בהנאה. לר' יוחנן למעוטי מוריים וגבינת בית אונייקי וסתמא כר' מאיר: משנה בשביעית פרק כלל גדול אמרו בשביעית קליפי אגוזים והגרעינין יש להן שביעית ולדמיהן שביעית. הצבע צובע לעצמו לא יצבע בשכר שאין עושין סחורה בפירות שביעית. ולא בבכורות ולא בתרומות ולא בנבילות ולא בטרפות ולא בשקצים ולא בכרמשים כו'. עד שיידי חיה עופות ודגים שנתמנו להן מינין טמאין מותר למוכרם. ר' יהודה אומר אף מי שנתמנה לו לפי דרכו לוקח ומוכר. ובלבד שלא תהא אומנתו לכך. וחכמים אוסרין. ואמר בגמרא דיליה (ו) כתיב טמאים מה ת"ל וטמאים יהיו לכם אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה. כל דבר שאיסורו דבר תורה אסור לסחור בו. איסורו מדברי חכמים מותר לסחור בו. והרי חמור וגמל למלאכה הן גדילין. ר' הושעיא נסיב ויהיב במוריים. ר' הונא נסיב ויהיב בחלתיתא: **מתני'** ואלו מותרין באכילה חלב שחלבו עובד כוכבים וישראל רואהו כו'. תנינא להא דת"ר ישראל יושב בצד עדרו של עובד כוכבים ועובד כוכבים חולב ומביא לו ואינו חושש. ואוקימנא אע"ג דאית ליה בהמה טמאה בעדרו. וכי קאי חזי ליה וכי יתיב לא קא חזי ליה. מהו דתימא כיון דהוא יתיב ניחוש דלמא מערב ביה חלב בהמה טמאה. קמ"ל כיון דכי קאי חזי ליה מירתת ולא מערב. והדבש מותר דליכא חשש איערובי אי משום איערובי בא מבאיש. אי משום בשולי עובדי כוכבים נאכל כמות שהוא חי אי משום געולי עובדי כוכבים נותן טעם לפגם מותר. ומדחזינן כרוב התלמוד דמוקים להו בנאכל כמות שהוא בחי אין בו משום בישולי עובדי כוכבים. ש"מ דהא לישנא דוקא. מיהו כיון דחזינן באידך פירקין דמפרש ואמר ר' יוחנן כאידך לישנא סבירא ליה כל שאינו עולה על שולחן מלכים לאכול בו את הפת. הלכך בענין בתרי לישני. והדבדבניות. פי' (חסר איזה תיבות) אע"פ שהן מנטפות אין בהן משום הכשר. ג) והלל אומר לא הוכשר. והודה לו הלל לשמאי. הנה הנישוך מכשיר. ושנינן התם למשקה בעי להו דהא לגת בוצר. הכא לא בעי להו למשקה. וטרית שאינה טרופה רציר שיש בה דגה מותרין: **ה"ר** איזו היא טרית שאינה טרופה כל שראשה ושדרה ניכר שהוא מדג טמא. איזהו ציר שיש בה דגה. בסתומות כילבית אחת. בפתוחות עד שיהו שתי כילביות. פי' כילבית דג קטן טהור ואם מצא בגרב שתי כילביות שוטטות בו

ו) הוא פירושלמי פ"ז דשביעית הלכה ז'. ב) נראה לחסר כאן וא"ל מיני והא תנינן הבולר לגת שמאי אומר הוכשר והלל אומר וכו'.

שוטטות. לשון [ח]שטין על המים: חביות פתוחות לא סגי בחדא דאיכא למימר מעלמא נפל ביה: **וכדגים כל שיש בהן סנפיר וקשקשת.** משנה היא בחלו טרפות (חולין דף נט.). אלמא אין סימן לדגים בדבר אחר וקשיא לתרוייהו: **אבל בגופן.** לאכול גופן של דגים של טרפה: **מריש הוה מעכילנא בליר.** בחד סימן או בתלת או בשדרה דהוה ס"ד דכי פליגי רב הונא ורב נחמן בגופן פליגי אבל בלירן אפילו רב הונא מודה: **בלירן נמי לא** (ב) **עכילנא.** דסברת לי כרב הונא: **כשחתיכות שוות.** כשמחברין אותן יחד מתחברות ונראות שהיו כולן מדג אחד: **ומי איכא דשרי כה"ג באחרא דשכיחי קלפי.** די"ל שמא דגים טהורין ומעמאין יש וקשקשים מן הטהורין בלו: **ואנא לא מיסר אסרינא.** לאכול גופן משום קליפי דמישתכחי בארבא ורב אשי קאמר לה: **דקאמר לי רב פפא.** דשרינו רב הונא: **עריבה.** ספינה קטנה: **כולן מותרות.** דכי היכי דהואי בהן הואי נמי בכולהו ואזלו לעלמא: **מתלתא קראי.** מג' מקמים גדולים שהם כדי לסמוך עליהם כעל המקרא: **דמן ביני.** מקום: **עוברן.** ביצים שלהן: **מסריץ.** דג עלמו במעי אמו: **זה מסריץ מכחוש.** דג טהור לאחר שהוטלה ביצתו משרצת (ג) ועומדת מאליה בחול אבל אבל דג טמא משריץ מבפנים במעי האם לאחר שנגמרין ביציו במעיו: **סימני ביצים.** של עוף טהור: ט) **שכודרת.** משוכה שרחבה בראשה אחד והולכת ומקצרת ומשכת: **וענגולגלת.** עגולה מלידה ומגלגלת לאין לידה רחביה: **ראשה אחד כד.** רחב פלטר"א בלע"ז כלומר עשוי ככד שרחב מתחתיו בית מושבו: **אלכון.** אלכוס"ל: **אלמון.** מויר"ל: **בילת השרץ.** לב והלטאה מטילי ביצים הן. לב הוא כוכורי"ל בלע"ז הלומה לצפרדע. ומפקא מיניה דאם ריקמה ומיקבה מטמא במגע בשחיטת חולין (דף קכו.): והתניא

כאן בפתוחות כאן בסתומות. פ"ה דבפתוחות לא סגי בחדא דאיכא למימר מעלמא נפל ביה והקשה הר"ר אפריים ז) (מדתני) בסמוך עובד כוכבים שהביא עריבה מלאה חביות ונמצאת כילבית באחת מהן פתוחות כולן מותרות אלמא בפתוחות תלינן לקולא דאמר כי היכי דהואי בהך הוה בחמריני אלא לעלמא אזלו ועי"ק לי חייסינן דמעלמא נפל בה שתים נמי ניחוש דלמא העובד כוכבים הניחם שם לכך היה מפרש הר"ר אפריים להפך בפתוחות סגיא בחדא דאיכא למימר אחריתי אזלא לעלמא ואיכא למיחש שמא העובד כוכבים הניח שם דאדרבה לקולא תלינן אבל בסתומות צריך שתים מיהו יש לישב פ"ה דשאני התם שנמצאו שתים כילבית באחת מן החביות אבל הכא אין נמצא כאן שום חבית להכשר בהלכתו ולכך יש לפסול בפתוחות: **ובדגים** בל שיש לו סנפיר וכו'. פ"ה משמע שאין הכשר בדגים בדבר אחר וקשיא לתרוייהו ותימה דא"כ כי משני בחותם דדמו ריסייהו לטמאים פירוש ולחותם הולך סנפיר וקשקשת ומה תירץ אליבא דמ"ד לו לאשו לו שדרו ולבדוק בשדרה דכל דג טמא אין לו חוט השדרה לכך נראה דמשדרה לא פריך מידי והא דלא חשיב ליה תנא בהדי סנפיר וקשקשת היינו משום דסימני גוופי לא קא חשיב:

מחלוקת בצירן אבל בגופן לא. ולא"ת והא לירן נמי אסור לתוריית[ח] כדאמרינן (חולין דף קיב:) הטמאים לרבות לירן ורוטבן וא"ל דודאי לתוריית[ח] לירן אסור מיהו לירן בטיל ברוב וגופן לא בטיל דבריה לא בטילה: **וחזא** ביה קלפי ושרייה. ומיירי כגון שלא היה שם אלא מין אחד ומאן דאסר היינו משום דשמיט בה קלפי מעיקרא:

נמצאת כילבית. פירוש הכשר כילבית היינו שתים בפתוחות לפרש"י דלעיל ולפי' הר"ר אפריים שתים בסתומות: **אמר רבא** בשנימוחו. תימה אמאי לא משני קסבר סימני עוברי דגים לאו לתוריית[ח] ולכך אין לבדוק בסימנים דה"ג משני פרק אלו טרפות (חולין דף סד. ושם) גבי סימני ביצים דלאו מדאוריית[ח] ניהו דקא פריך ולבדוק בסימנים ומשני סימני ביצים לאו מדאוריית[ח] ואור"ת דש"מ מהכא סימני עוברי דגים לתוריית[ח] ולכך יש להמיר הבורבוטא אע"ג דאין אנו מוצאין בהם קשקשים דהא יש בהם סימנים ועוברים מיהו יש לדחות לעולם אימא לך סימנים לאו לתוריית[ח] והא דלא שני הכא משום דאכתי תיקשי דאין נקחין אלא מן המומחה משמע דאין שום לד היתר ליקח אלא מן המומחה ואין זה דאם לא נימוחו שהסימנים ניכרים ואומר של דג פלוני טהור להשתא איכא תרתי לגיזותא וכה"ג נקחים אף אלא מן המומחה כדאמרי' התם (דף סג.): גבי ביצים דלוקחין מהן כשאומר

שוטטות בו השתא כילבית אחת אמרת שרי שתי כילביות מבעיא לא קשיא כאן [א]בפתוחות כאן בסתומות איתמר רב הונא אמר עד שתהא [ב]ראש ושדרה ניכר רב נחמן אמר או ראש או שדרה מתיב רב עוקבא בר חמא [ג]ובדגים [ד]כל שיש לו סנפיר וקשקשת אמר אביי כי תניא ההיא בארא' ופלמודא דדמו רישייהו לטמאים אמר רב יהודה משמיה דעולא מחלוקת [ה]לטבל בצירן אבל בגופן דברי הכל אסור עד שיהא ראש ושדרה ניכר אמר ר' זירא מריש הוה מטבילנא בצירן כיון דשמענא להא דאמר רב יהודה משמיה דעולא מחלוקת לטבל בצירן אבל בגופן דברי הכל אסור עד שיהא ראש ושדרה ניכר בצירן נמי לא מטבילנא אמר רב פפא הלכתא עד שיהא ראש ושדרה ניכר של כל אחת ואחת מיתיבי [ו]החתיכות שיש בהן סימן בין בכולן בין במקצתן ואפילו באחד ממאה שבהן כולן מותרות ומעשה בעובד כוכבים אחד שהביא גרב של חתיכות ונמצא סימן באחת מהן והתיר רשב"ג את הגרב כולו תרגמה רב פפא [ז]כשחתיכות שוות א"ה מאי למימרא מהו דתימא ניחוש דלמא אתרמי קמ"ל ההוא ארבא דצחנתא דאתי לסיכרא נפק רב הונא בר חיננא וחזא ביה קלפי ושרייה א"ל רבא ומי איכא דשרי כה"ג באתרא דשכיחי קלפי [ח]נפק שיפורי דרבא ואסר שיפורי דרב הונא בר חיננא ושרי א"ר ירמיה מדפתי לדידי אמר לי רב פפי כי שרא רב הונא בר חיננא בצירן אבל בגופן לא אמר רב אשי לדידי אמר לי רב פפא כי שרא רב הונא בר חיננא אפי' בגופן ואנא לא מיסר אסרינא דקאמר לי רב פפא ולא מישרא שרינא דהא אמר (לי) רב יהודה משמיה דעולא מחלוקת לטבל בצירן אבל בגופן דברי הכל עד שיהא ראש ושדרה ניכר של כל אחד ואחד יתיב רב חיננא בר אידי קמיה דרב אדא בר אהבה ויתיב וקאמר [ט]עובד כוכבים שהביא עריבה מלאה חביות ונמצאת כילבית באחת מהן פתוחות כולן מותרות היא מותרת וכולן אסורות א"ל מנא לך הא [י] מתלתא קראי שמיע לי מרב ושמואל ורבי יוחנן אמר רב [יא]ברונא אמר רב [יב]קירבי דגים ועוברן אין נקחין אלא מן המומחה רמי ליה עולא לרבי דוסתאי דמן בירי מדקאמר רב קירבי דגים ועוברן אין נקחין אלא מן המומחה מכלל דדג טמא אית ליה עובר ורמינהי [יג]דג טמא משריץ דג טהור מטיל ביצים סמי מכאן עוברן א"ל רבי זירא לא תיסמי תרוייהו מטילי ביצים גינהו אלא זה משריץ מבחוץ וזה משריץ מבפנים למה לי מומחה לבדוק בסימנין דתניא [יד]כסימני ביצים כך סימני דגים סימני דגים סלקא דעתך סימני דגים [טו]סנפיר וקשקשת כתיב בהו אלא כסימני ביצים [טז]כך סימני עוברי דגים ואלו הן סימני ביצים [יז]כל שכודרת וענגולגלת ראשה אחד כד וראשה אחד חד טהורה ב' ראשיה חדין וב' ראשיה כדין טמאה [יח]חלמון מבחוץ [יט]וחלבון מבפנים טמאה חלבון מבחוץ וחלמון מבפנים טהור חלבון וחלמון מעורבין זה בזה זו היא ביצת השרץ אמר רבא כשנימוחו ולרבי דוסתאי דמן בירי דאמר סמי מכאן עוברן והתניא

של עוף פלוני טהור לכך הולכן לתרן כשנימוחו כך דקדק ר"י ולא"ת דאכתי לאו מילתא פסיקתא היא דהא אם אמר אני מלחתים נאמן אף שלא מן המומחה ויש לומר דדבר זה לא שכיח ברוב מוכרים שיהיו בשעת מליחה ורבינו יהודה הקשה על פר"ת דאי סימני [כ]דגים דאוריית[ח] אם כן תלי תניא בדלא תניא דקאמר כסימני ביצים כך סימני עוברי דגים ועוד הקשה מן הירושלמי דפירקין נתן בר רבא אמר קמיה שמואל ידע אנא מפרשא בין עוברי דגים טמאים לעוברי דגים טהורים עוברי דגים טמאים עגולים עוברי דגים טהורים [כא]אמר ליה הדא סלפותא מ"ל מה מהו פירוש הראה לו עובר של דג טהור ומ"ל עומא מ"ל לא ביש לי דאמרת על טהור טמא אלא סופך לומר על טמא טהור משמע דיש עוברי דג טמא דומין לשל טהור כמו בביצים דאיכא דעורבא דדמיא ליונה אלמא סימנים לאו לתוריית[ח] ואין לסמוך על סימני עוברי דגים מיהו אין לאסור הבורבוטא כי אמת הוא שיש לו במים ומשירן בשעה שעולה מן המים:

מסורת הש"ס

א) חולין נט., ב) [תוספ' פ"ה ה"י], ג) [לקמן מ:], ד) [גיר' רא"ש בסנא], ה) [בכורות ז:], ו) חולין סג: ע"ש, ז) [הלמון והלבון גר' בערוך ע' הלמון בה' תחת הח"], ח) [ביצה לו:], ט) ע"ל שכודרת בדלי"ת עי' תוס' חולין סד ע"ב ד"ה כדרכה, י) [ע"ל מדאמר], כ) [ע"ל עוברי דגים], ל) תמי לי הדא קליפתא כל"ל. רש"ל.

גליון הש"ם

תוס' ד"ה שחלוקת וכו' בראמרינן המטאים. עיין בתוס' חולין שם וע"ע ועיין בכורות דף ו ע"ב תוס' ד"ה לאסור [ועי' פ"מ יו"ל סימן פ"ג]:

הגהות הב"ח

(א) נסרא מגא לך הא א"ל מתלתא: (ב) רש"י ד"ה בלירן נמי לא מטבילנא: (ג) ד"ה זה משרץ וכו' מאלתא ונוצרת מאליה (בחול) מז"מ וז"ב יש מגיהין בחרץ:

לעזי רש"י

פלטר"א [פלט"א]. שטוח.
אלבוס"ל [אלבו"ם]. חלבון (הביצה).
מויר"ל. חלמון (הביצה).
כוכורי"ל [בוטירי"ל]. קרפדה קטנה.

רבינו חננאל

הא דתנן בדגים כל שיש לו סנפיר וקשקשת אוקימנא מיני דגים ששמן בארא' ופלמירא שראשם דומה לראש דגים טמאין אבל שאר דגים לכולי האי לא חיישינן: אמר רב פפא טרית שאינה טרופה הלכתא עד שיהא ראש ושדרה של כל אחד ואחד ניכר ואם לאו אפילו לטבול בצירן אסור. ומוחבינן עליה חתיכת דג שיש בה סימן בין בכולה בין במקצתה אפילו אחד במאה כולן מותרות. ומעשה בעובד כוכבים שהביא גרב מלא חתיכות בצירן ונמצא סימן באחד מהן והתיר רשב"ג את הגרב כולו ומשני רב פפא בשחתיכות שוות פי' כשניתן חתיכה על חברתה מתראה דג שלם ומקשינן אי הכי מאי למימרא ופרקינן מהו דתימא ניחוש דלמא אתרמי אתרמי ליה קמ"ל דלא חיישינן: ההוא ארבא דצחניתא דאתאי לסיכרא הזי קילפי שהן קשקשין רב הונא בר חיננא שרא ליה אמר רבא מי איכא דשרי כי הא מלתא באתרא דשכיחי קילפי נפקי שיפורי דרבא ואסיר שיפורי דרב הונא בר חיננא ושארו. ואסיקנא אמר רב אשי אנא לא אסרנא ולא שרינא בין בגופן בין בצירן וקיימא לן כרב אשי דהוא בתראה: יתיב רב אדא בר אהבה וקאמר עובד כוכבים שהביא עריבה מלאה חביות ונמצאת כילבית באחת מהן

עין משפט נר מצוה

קפו א מ"י פ"ג מהל' מאכלות אסורות הלכה כג ועיין במ"מ סמג לאוין קמח טוש"ע י"ד סימן פג סעיף ו:
קפו ב מ"י שם סמג שם טור"ד סי' קיד:
קפח ג מ"י שם פ"ל הלכה כד סמג שם טוש"ע י"ד סימן פג סעיף ל:
קפט ד מ"י שם פ"ג הלכה כג סמג שם טור"ד סימן קיד:
קצ ה ו מ"י שם הלכה כד סמג שם טוש"ע י"ד סימן פג סעיף ד:
קצא ז מ"י שם הלכה כג טור ס"ע שם סעיף ו:
קצב ח מ"י שם הלכה כ טוש"ע שם סעיף ז:
קצג ט מ"י שם טוש"ע שם סעיף ח:
קצד י מ"י שם הלכה יח סמג שם טוש"ע י"ד סימן פו סעיף ל וסימן פג סעיף ח:

תורה אור השלם

ו. אֶת זֶה תֹּאכְלוּ מִכֹּל אֲשֶׁר בַּמָּיִם כֹּל אֲשֶׁר לוֹ סְנַפִּיר וְקַשְׂקֶשֶׂת בַּמַּיִם בַּיַּמִּים וּבַנְּחָלִים אֹתָם תֹּאכֵלוּ: ויקרא יא ט

מוסף רש"י

דג טמא משריץ. נגופו עוכרו כשאל בהמה ומיה (בכורות ז). **דג טהור מטיל ביצים.** ויוצר עליהן ומתמנן על שיופלים מן הקליפות כעופות (שם). **עוברי דגים.** ביצי הדגים כמות שהן מחוברים יחד (חולין סד.). **שכודרת.** עגה בכדור, פלוט"ל. כולה ועגולגלת מלא היא, דאי תנא עגולגלת לחודה הוה משמע עגולה בעלמה וכגביעה, להכי תני כולה ועגולגלת, כעיגולה של כדור שאינה קלוטה אלא עגולה בעובי, והכי מפרש דאם אחד כד ראשה אחד חד, דלא כבדור ממש אלא משוכה לארכה ועגולה לרחבה (שם). **כד.** פלוט"ל בלע"ז, שאינו חד אלא ככדור (שם). **אלכון.** אלכו"ן (שם). **אלמון.** מויר"ל (שם). **ביצת השרץ.** לב והלטאה מטילין ביצים (שם).

הדרן עלך אין מעמידין

רבינו חננאל (המשך)

פתוחות כולן מותרות כמאן דמערבן דמו וכולן כחדא חשיבי סתומות היא מותרת וכולן אסורות אמר ליה מנא לך הא אמר ליה מרב ושמואל ור' יוחנן. אמר רב ברונא אמר רב קרבי דגים ועוברן אינן נלקחין אלא מן המומחה ומקשינן למימרא דג טמא משריץ דג טהור מטיל ביצים ופרקינן תרוייהו מטילי ביצים גינהו מיהו טמא משריץ מבפנים דג טהור מטיל ביצים ומשריץ מבחוץ ולמה לי מומחה נבדוק בסימנין דתניא כסימני ביצים כך סימני עוברי דגים ובסימני ביצים תנינן כל שכודרת ועגולגלת ראשה אחד חד וראשה אחד כד כלומר

ה"ג **אוצר** הפתק ספינה. וזו אף זו קתני שאוצר מתקיים יותר מהפתק והפתק יותר מספינה: **הדרן עלך אין מעמידין**

כל הצלמים. רשב"ג אומר אף כל שיש בידו כל דבר. גגמ' מפרש טעמא דר"מ משום דחייש למיעוטא וגזר שאר מקומות אטו אותו מקום וכדבן דלא חייש למיעוטא לא גזר שאר מקומות אטו אותו מקום אמר רב יהודה אכיון דאמר אני מלחתים מותרין: ועלה של חילתית: פשיטא לא נצרכא אלא לקרטין שבו מהו דתימא ניחוש דלמא מייתי ומערב ביה קמ"ל דהא אישתרוקי היא דאישתרוק ואתא בהדה: וזיתי גלוסקאות המגולגלין: פשיטא לא נצרכא אע"ג דרפי טובא מהו דתימא חמרא רמא בהו קמ"ל הני מחמת מישחא הוא דרפו: ורבי יוסי אומר שלחין אסורין: היכי דמי שלחין א"ר יוסי בר חנינא כל שאוחזו בידו וגרעינתו נשמטת: החגבין הבאין כו': ת"ר [6] החגבין והקפריסין והקפלוטות הבאין מן האוצר ומן ההפתק ומן הספינה מותרין הנמכרין [7] בקטלוזא לפני חנוני אסורין מפני שמזלף יין עליהן וכן [8] יין תפוחים של עובדי כוכבים [9] הבאין מן האוצר ומן ההפתק ומן הסלולה מותרין הנמכר בקטלוזא אסור מפני שמערבין בו יין ת"ר פעם א' חש רבי במעיו אמר כלום יש אדם שיודע יין תפוחים של עובדי כוכבים אסור או מותר אמר לפניו ר' ישמעאל ב"ר יוסי פעם אחת חש אבא במעיו והביאו לו יין תפוחים של עובדי כוכבים של ע' שנה ושתה ונתרפא אמר לו כל כך היה בידך ואתה מצערני בדקו ומצאו עובד כוכבים אחד שהיה לו שלש מאות גרבי יין של תפוחים של ע' שנה ושתה ונתרפא אמר ברוך המקום שמסר עולמו לשומרים: וכן לתרומה: מאי וכן לתרומה אמר רב ששת וכן לכהן החשוד למכור תרומה לשם חולין לפניו הוא דאסור אבל הבא מן האוצר ומן ההפתק ומן הסלולה מותר אירתותי מירתת סבר שמעי ביה רבנן ומפסדו לי' מינאי:

הדרן עלך אין מעמידין

כל הצלמים אסורין מפני שהן נעבדין פעם אחת בשנה דברי רבי מאיר וחכמים אומרים [1] אינו אסור אלא כל שיש בידו מקל או צפור או כדור רבן שמעון בן גמליאל אומר אף כל שיש בידו כל דבר: **גמ'** אי דנעבדין פעם אחת בשנה מאי טעמא דרבנן א"ר צחק בר יוסף א"ר יוחנן במקומו של ר"מ היו עובדין אותה פעם אחת בשנה [2] ור"מ [3] דחייש למיעוטא גזר שאר מקומות אטו אותו מקום ורבנן דלא חיישי למיעוטא לא גזרו שאר מקומות אטו אותו מקום אמר רב יהודה אמר שמואל באנדרטי של מלכים שנינו [4] אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן [5] ובעומדין על פתח מדינה שנינו אמר

ר"ש **אומר** הדרן עלך אין מעמידין

כל הצלמים. רשב"ג אומר אף כל שיש בידו כל דבר. גגמ' מפרש טעמא דר"מ משום דחייש למיעוטא וגזר שאר מקומות אטו אותו מקום וכדבן דלא חייש למיעוטא לא גזרו שאר מקומות אטו אותו מקום אמר רב יהודה אכיון דאמר אני מלחתים מותרין: ועלה של חילתית: פשיטא לא נצרכא אלא לקרטין שבו מהו דתימא ניחוש דלמא מייתי ומערב ביה קמ"ל דהא אישתרוקי היא דאישתרוק ואתא בהדה: וזיתי גלוסקאות המגולגלין: פשיטא לא נצרכא אע"ג דרפי טובא מהו דתימא חמרא רמא בהו קמ"ל הני מחמת מישחא הוא דרפו: ורבי יוסי אומר שלחין אסורין: היכי דמי שלחין א"ר יוסי בר חנינא כל שאוחזו בידו וגרעינתו נשמטת: החגבין הבאין כו': ת"ר [6] החגבין והקפריסין והקפלוטות הבאין מן האוצר ומן ההפתק ומן הספינה מותרין הנמכרין [7] בקטלוזא לפני חנוני אסורין מפני שמזלף יין עליהן וכן [8] יין תפוחים של עובדי כוכבים [9] הבאין מן האוצר ומן ההפתק ומן הסלולה מותרין הנמכר בקטלוזא אסור מפני שמערבין בו יין ת"ר פעם א' חש רבי במעיו אמר כלום יש אדם שיודע יין תפוחים של עובדי כוכבים אסור או מותר אמר לפניו ר' ישמעאל ב"ר יוסי פעם אחת חש אבא במעיו והביאו לו יין תפוחים של עובדי כוכבים של ע' שנה ושתה ונתרפא אמר לו כל כך היה בידך ואתה מצערני בדקו ומצאו עובד כוכבים אחד שהיה לו שלש מאות גרבי יין של תפוחים של ע' שנה ושתה ונתרפא אמר ברוך המקום שמסר עולמו לשומרים: וכן לתרומה: מאי וכן לתרומה אמר רב ששת וכן לכהן החשוד למכור תרומה לשם חולין לפניו הוא דאסור אבל הבא מן האוצר ומן ההפתק ומן הסלולה מותר אירתותי מירתת סבר שמעי ביה רבנן ומפסדו לי' מינאי:

הדרן עלך אין מעמידין

כל הצלמים

מי איכא למ"ד וכו'. מי שרו רבנן הא ודאי דכפרים למפלחינהו עבדי להו דבני כפר לא עבדי לגוי: **פתח כל העולם כולו.** לשון גמלי נקיט כלומר שרודה על כל: **גדול כליל.** (לומן שם לי עטרה): **אישתיימא.** שלא המושא חותם המשלחו:

מתני' הרי אלו מותרין. טעמא מפרש בגמ' [ע"ב] דכי הוו שלימים ספק (א) לא עבדום ואת"ל עבדום אימור בטלום לכך שיברום הוי ספק ספיקא ולקולא: **שכיונא בהן נעבד.** תבנית יד לבדה הן ועובדין: **גמ' אמר שמואל אפילו שברי עבודה כוכבים.** לא תימא שברי צלמים דוקא משום דשמא לא עבדום מעולם אפי' כשהיו שלימין (ב) דאפי' שברי עבודת כוכבים שראינום שעבדוה כשהיתה שלימה מותרין דכיון דנשברה שוב אין עובדין אותה: **משום דקבעי למיסני סיפא כו'.** דאי תנא עבודת כוכבים הוה אמינא דוקא (ג) עבודת כוכבים דמצא תבנית יד או תבנית רגל דאסורה אבל צלמים אפי' תבנית יד שרי להכי תנא בריש' צלמים למימר דאע"ג דשמא לא עבדום אפ"ה לשבר משום כגון תבנית יד מייתינן וכשעומדין על בסיסן כדמוקים ליה לקמן [ע"ב]:

אמר רבה מחלוקת בשל כפרים אבל בשל כרכים ד"ה מותרין מ"ט לגוי עבדי להו ודכפרים מי איכא למ"ד לגוי קעבדי להו דכפרים ודאי למיפלחינהו עבדי להו אלא אי אתמר הכי אתמר אמר רבה מחלוקת בשל כרכים אאבל בשל כפרים ד"ה אסורים: וחכ"א אינן אסורין וכו': מקל שרודה את עצמו תחת כל העולם כולו כמקל: צפור שתופש את עצמו תחת כל העולם כולו בצפור: כדור שתופש את עצמו תחת כל העולם כולו ככדור תנא (ב)הוסיפו עליהן סייף עטרה וטבעת סייף מעיקרא סבור לסטים בעלמא ולבסוף סבור שהורג את עצמו תחת כל העולם כולו עטרה מעיקרא סבור גדיל כלילי בעלמא ולבסוף סבור כעטרה למלך (ג) טבעת מעיקרא סבור אישתיימא בעלמא ולבסוף סבור שחותם את עצמו תחת כל העולם כולו למיתה: רבן שמעון בן גמליאל כו': תנא אפילו צרור אפי' קיסם בעי רב אשי תפש בידו צואה מהו מי אמרינן כ"ע זילו באפיה כי צואה א"ד הוא מידהו דזיל באפי כ"ע כצואה תיקו: **מתני'** המוצא ישברי צלמים הרי אלו מותרין המצא תבנית יד או תבנית רגל הרי אלו אסורין מפני שכיוצא בהן נעבד: **גמ'** אמר שמואל האפי' שברי עבודת כוכבים והאנן תנן שברי צלמים ה"ה דאפי' שברי עבודת כוכבים והא דקתני שברי צלמים משום דקבעי למיתנא סיפא מצא תבנית יד תבנית רגל הרי אלו אסורין מפני שכיוצא בהן נעבד תנן מצא תבנית יד תבנית רגל הרי אלו אסורין מפני שכיוצא בו נעבד אמאי

והא

ובהכי ניחא דנקט הכא באנדרטי של מלכים ולא קאמר באנדרטי סתם וכן משמע בירושלמי דשל מלכים נעבדין יותר דקאמר התם אם דבר ברי שהוא של מלכים ד"ה אסור אם דבר ברי שהוא של שולטנות ד"ה מותר אלא אין קיימין בסתם ר"מ סבר סתמן של מלכים וחכ"א סתמן של שולטנות ולפר"ת קשה קצת דכי קאמר לקמן סתמא כר"מ ה"מ למימר סתמא אפילו כרבנן שהרי לא התירו אלא באנדרטי: **אמר** רבה מחלוקת בשל כפרים וכו'. לפוס ליהטא משמע דמוקי פלוגתייהו דר"מ ורבנן בגזרת שאר מקומות אבל אותו מקום והכי פירושו מחלוקת בשל כפרים שהן נעבדין במקומו דגזרינן בכל הכפרים אבל אותו מקום דאף על גב דשאר מקומות לא פלחי להו אלא לגוי עבדי להו אמירי ורבנן לא גזרי שאר מקומות דכפרים אבל בשל כרכים דבכולהו לא עבדי להו אלא לגוי בעלמא ולא גזרינן כרכים אבל כפרים אבל ק"ק הלשון דפריך ושל כפרים מי איכא למ"ד דלגוי עבדי להו ומאי פריך הא ודאי דבין לר"מ בין לרבנן כפרים של שאר מקומות עבדי להו לגוי ולא אסר בהו ר"מ אלא משום דגזר אבל שאר מקומות ועוד קשה הא דקאמר אבל של כרכים ד"ה לגוי עבדי להו משמע התם מודו תרוייהו דלגוי עבדי להו הא בשל כפרים פליגי אי עבדי לגוי אי למפלחינהו וליתיה דכולהו מודו דבמקומו של ר"מ עבדי להו למפלחינהו והכי ה"ל למימר מחלוקת בשל כפרים ר"מ גזר שאר מקומות אבל אותו מקום ורבנן סברי לא גזרינן אבל בשל כרכים ודאי לגוי עבדי להו פירוש ומותרין בכל מקום ובכרכים אפילו במקומו של ר"מ דלגוי עבדי להו לכך נראה מחלוקת בשל כפרים דר"מ אסר להו בכל מקום דלמפלחינהו עבדי להו (ד) ורבנן סברי בכל מקום דסברי לגוי עבדי להו אבל בשל כרכים ד"ה לגוי בעלמא עבדי להו ומותר ופריך ושל כפרים מי איכא למ"ד לגוי עבדי להו כלומר היאך תעלה על דעתך להעמיד מחלוקתם בשל כפרים ויחלקו רבנן על רבי מאיר לומר דבכפרים לגוי עבדי להו הא ודאי למפלחינהו עבדי להו אלא אי אתמר הכי אתמר מחלוקת בשל כרכים דהנהו עבדי לגוי אלא ר"מ אסר בכל הכרכים (ה) דגזר רובא דשאר מקומות שאין נעבדין כלל אבל מקומות דנעבדין אף בכרכים פעם אחת בשנה ורבנן לא גזרי רובא אבל בשל כפרים ד"ה אסורין דכולהו כפרים למפלחינהו עבוד: **בכדור.** שהעולם עגול כדאיתא בירושלמי שאלכסנדרוס מוקדון עלה למעלה על שראה כל העולם ככדור ואת היס כקערה פי' יש אוקיינוס שמקיף את כל העולם: **אמר** שמואל **ואפילו** שברי עבודת כוכבים מותרין. נראה לר"י כי שמואל שסובר שברי עבודת כוכבים מותרין אית ליה נמי עבודת כוכבים שנשתברה מאיליה מותרת כרשב"ל ורשב"ל דקאמר עבודת כוכבים שנשתברה מאיליה מותרת אית ליה נמי דמצא שברי עבודת כוכבים מותרין ותרוייהו חד טעמא אית להו וכן משמע בסמוך דרבי יוחנן מותיב לרשב"ל מתתני' דהמוצא שברי צלמים הרי אלו מותרין משמע הא שברי עבודת כוכבים אסורין ומוכח מינה דעבודת כוכבים שנשתברה מאיליה אסורה ורשב"ל אית ליה דשברי עבודת כוכבים מותרים משום דסבר עבודת כוכבים שנשתברה(ו) מותרת וה"פ דמילתיה דשמואל ואפי' שברי עבודת כוכבים כלומר לאו דוקא שברי צלמים ברי משום ספק ספיקא דאימור לא עבדום ואת"ל עבדום אימר בטלום אלא אף שברי עבודת כוכבים דודאי עבדוה מותרין דכיון דאי ידעי בודאי שנשתברה מאיליה מותרת א"כ סתם שברים מותרין דרוב שבירותיה הוי ביטול דטפי שכיח שבירת עובד כוכבים או נשתברה מאיליה מששיברה ישראל דודאי אמרי אילו שיברה ישראל לא היה מניחה שם אלא היה מבערה לגמרי מן העולם ופריך ליה תלמודא והאמר שברי צלמים תנן דמשמע דוקא (ו) צלמים דאיכא ספק ספיקא אבל לא שברי עבודת כוכבים דאי ס"ד שברי עבודת כוכבים נמי מותרין היה לו לשנות שברי עבודת כוכבים דהוו מידוש טפי אלא ודאי מדשבקינהו לשברי עבודת כוכבים ונקט שברי צלמים דוקא קתני ושברי עבודת כוכבים אסורים משום דודאי עבדוה ומי יימר דבטלוה ומסיק ה"ה דאף שברי עבודת כוכבים מותרין ואין לחלק בשברים והא דקתני שברי צלמים משום דקבעי למיתני סיפא אלא תבנית יד או רגל של צלמים אסורין והיינו יש לידע שברים של צלמים מדלא נקטי מידי בידייהו ואסורין לר"מ משום שאינם שברים גמורים דמוקי לה שמואל בעומדין על בסיסן ואם נקט שברי עבודת כוכבים בריש' הוה אמינא דוקא תבנית יד ורגל דעבודת כוכבים אסורין מפני שכשהיתה שלימה היתה נעבדת תדיר והרבה הן שהיו משתמרים ליד או לרגל בפני עצמן כשהיו מחוברים הלכך גם כשנפרד לא נתבטל מאחר שהוא (ח) דבר שלם שעומד לשם על בסיסן אבל צלמים שאינן נעבדין אפי' לר"מ אלא פעם אחת בשנה ואיכא למימר שהיד והרגל אלא היו נעבדין לבדם אף בהמחובר כלל אם כן כשנפרדו נתבטלו לגמרי ומשום הכי נקט שברי צלמים ואת"ת מ"מ היה לו להשמיענו היתר שברי עבודת כוכבים דכח דהיתירא עדיף וי"ל דכאן ודאי כח דאיסורא דתבנית יד ורגל דצלמים עדיף כי טעם גדול היה לנו להתיר כדפרשינן דמחזיקינן להו למבוטלין הואיל ואף במחוברו לא היו נעבדין מעולם ומה שלא (ט) שנאה כלל במשנתנו היתר שברי עבודת כוכבים לא הפסדנו כלום כי יש ללמדו ממשנתנו שאין לחלק כמו שפירש הטעם בדברי שמואל: **ה"ה דאפי' שברי עבודת כוכבים** וכו'. הא דלא משני הכא כמו שתירץ בסמוך על תיובתא דרבי יוחנן דמשני רשב"ל משום דאמי למידק הא צלמים עצמן אסורין וסתמא כר"מ דאותו תירוץ לא שייך כאן על מה שהקשינו לשמואל דשמואל אמתניתין קאי ומוקי לה כר"מ ואומר דלר"מ אע"ג דחידוש הוא דשברים מותר לאו חידוש הוא כ"כ בשברי צלמים (י) אלא ודאי דאף בשברי עבודת כוכבים עצמה מותרים דאיכא נמי כמה ספיקות כדפרישית ומקשינן ליה כיון דאף שברי עבודת כוכבים מותרים אמאי שבקינהו ונקט שברי צלמים דודאי אין לו להניח חידוש היתר שברים דאיירינן בהן להשמיענו חידוש איסור צלמים דלא איירינן מינייהו ומשום הכי קא משני דטוב לו להניח חידוש היתר עבודת כוכבים להשמיענו חידוש איסור בצלמים גופייהו בתבנית יד ורגל כדפרישית דדמיא לשברים אבל בתר הכי מוקי לה כרבנן א"כ שברי צלמים לגופייהו לא אצטריך כלל כאשר אפרש לקמן:

והא

מסורת הש"ס

(א) [תוספתא רפ"ז], ב) [בס"א: לכלבן], ג) גדיל מהכר"ם, ד) בס"א נוסף דיכור: לכלב חילוף למלך,

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אמר שמואל וכו' אית ליה נמי. עיין לקמן דף מט ע"ב תוס' ד"ה לא:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הרי וכו' דכי הוו שלימים ספק עבדום ספק לא עבדום: (ב) ד"ה אמר וכו' כשהיו שלימין אלא אפילו שברי וכו' כשהיתה שלימה שבריה מותרין: (ג) ד"ה משום וכו' דוקא בעבודת כוכבים הוא דמצא תבנית וכו' אסורין וכו' אפ"ה בשבר משום: (ד) תוס' ד"ה אמר רבה וכו' וכגון שרו בכל מקום לקבר. נ"ב ולפי זה ה"מ למיפרך ה"ל למיתני וחכמים אומרים אין נעבדין כו' אלא [ובאמר מקר]: (ה) **באד"** דגזר רובא דשאר מקומות. נ"ב ויש להקשות היאך מוכח דבגזר פליגי דלמא לא פליגי אלא [דלר"מ בשל] כרכים למפלחינהו עבדי להו בכל מקום ולרבנן כולהו לגוי עבדי להו וי"ל דא"כ קשה איפכא מי איכא למ"ד כולהו למפלחינהו עבדי להו ודאי ומי לגוי עבדי להו אבל כי אוקימנא דבגזר פליגי אחי שפיר דלכ"ע לגוי עבדי להו אלא דבמקומו של ר"מ נעבדין בפעם אחת בשנה [ובאמר מקר]: (ו) ד"ה אמר שמואל וכו' שנשתברה מאליה מותרת וה"פ: (ז) **באד"** דמשמע דוקא שברי צלמים: (ח) **באד"** מאחר שהוא נראה דבר שלם שעומד על בסיסו כ"ל ותיבת אלם נמחק: (ט) **באד"** ומה אלא שנה אלו: (י) ד"ה ה"ה דאפילו וכו' כ"כ בשברי צלמים דאף שברי עבודת כוכבים עצמה מותרין כ"ל ותיבות אלא ודאי נמחק:

ב א ב מי' פ"ז מהל' עבודת כוכבים הלכה ו סמג לאוין כב עוש"ע י"ד סי' קמא סעיף ח:
ג ג ד ה מי' שם הלכה ז עוש"ע שם סעי' ב:

רבינו חננאל

ואמר רבא מחלוקת ר' מאיר וחכמים באנדרטי העשוי בפתח מדינה דכרכים דרבנן סברי לגוי עבדי ליה אבל בשל כפרים דברי הכל אסורין דלמיפלחינהו עבדי להו וחכ"א אינו אסור אלא מי שיש בידו מקל או צפור או כדור מקל כלו' הוא רודה העולם כולו במקל. צפור שתופס העולם כולו בידו כתפישת צפור. כדור נמי שהעולם כולו בידו כמו כדור בידי אדם: תנא שהוסיפו עליהן מי שבידו סייף ועטרה וטבעת ותנא דידן סבר סייף כמו לסטים בעלמא ולבסוף ראו שאין כוונת עושיהם אלא שהורג העולם כולו בסייף שלו והעטרה היא עטרת מלכות. טבעת מעיקרא סבור אישתימא פירוש אישתימא אפוטרופא הממונה על האוצרות וחותם נקרא אישתימא ובסוף ראו כי כוונתם כי חותם על כל אדם מי למות מי לחיים תנא אפילו צרור אפי' קיסם: **בעי** רב אשי תופש בידו צואה מאי ועלתה בתיקו: **המוצא** שברי צלמים הרי אלו מותרין אמר שמואל ואפילו שברי עבודת כוכבים מותרין. מצא תבנית יד או תבנית רגל הרי אלו אסורין מפני שכיוצא